

Majhnega se je čutil Kosigo v velemestu, tem neznatnejšega, čim več je videl; vendar je njegova planinska upornost hotela obvladati mogočne vtise z grenko mislijo, da je del tega veličja prihajal tudi iz njegove domovine, in bi rad poiskal kamen v tlaku, ki so ga prispevali žulji njegovega očeta, zakaj velemesto pije po neštetihi žilah in žilicah sok vseh pokrajin, pa je lahko bogato in gosposko na tuje stroške.

Že se je mračilo, ko se je po Koroški cesti vračal na Ring. Plin ter elektrika sta se borila, kdo bo lepše svetil, in v tej svetlobi je srečal postavne in okretne gospode, zlasti pa očarljivo lepa dekleta, plod velemesta, kjer se križajo plemena. Privoščil jim je veselje, srečo in smeh, kdo ve, kaj še pride nadnje, morda velika žalost in beda, četudi ni še zelo blizu krvava zarja družabnega prevrata, a zasmilila se mu je domovina, ki je daleč za gorami. Kupil si je v prodajalni za šest novcev paprikaša in za štiri hlebček črnega kruha, da je imel doma z merico pive slastno in izdatno večerjo. Gospodinja mu je bila položila na mizo Zolov roman, ki ga ni maral. Noč na poti in hoja po trdem tlaku, to je bilo dovolj, da je hitro zaspal. Edina skrb ga je bila obšla, kako bo čez tri mesece, ko se bo stopil stotak.

Sanjalo se mu je. Znašel se je v gozdu kot lovec. Polno ptic od golobje do pavje velikosti v živih barvah se je zibalo in kimalo po vejah v kakor začarani tišini. Čez dolgo je ustrelil. Padla je čisto bela raca, ki jo je ujel v naročje. Naenkrat se je bela raca spremenila v lepo dekle. Ko se je takoj zbudil, ga je bilo sram in je bil žalosten zaradi takšne domišljije.

* * *

Trajalo je tedne, da se je površno razgledal po vseučilišču in mestu. Lotil se je bil zgodovine angleškega prevrata od Macaulaya, čigar blesteči slog in bogastvo misli ga je zlasti v uvodu očaralo. Ker je bil šele začetnik v angleščini, je moral izvornik čitati z nemškim prevodom. Pri primerjavi z drugimi zgodovinarji o istem predmetu je opazil, da je zgodovina zelo sprejemljiva za vsako barvo. Bolj nepristranske narave je zemljepis, ki se mu je polagoma priljubljal. Povsod pa je odločiven svetovni nazor, razen v logiki in matematiki. Ni se pa zabilil Kos v izbrano stroko. Predelal je v tem času

Tone Kralj, Sv. Avguštin v Strugah

Avguštinove Izpovedi ter pesnika Mickiewicza. Zraven se je seznanjal s sodobnimi kulturnimi tokovi in njihovimi korifejami. Ker je bral velik del v nemščini, je obžaloval ta krepki jezik, da so ga židje in učenjaki izpridili v mešanico, ki jo prej razume Roman ali Kelt nego Nmec. Hochdeutsch! Kljub vsemu je dobro vedel, da se mora omejiti, ako noče uka obesiti na kljuko. Toda na dnu srca, kjer bi moral žareti zlati cilj življenja, je bilo nekaj, kar je sličilo domotožju. V gmotnem oziru je imel srečo, kakor z neba je padla predenj ustanova, ki jo je mogel prvo leto doseči malokdo. Popolnoma prosto je vstopil v dijaško društvo, za čigar smer je gorel. Edino tukaj, nikjer drugje, je bil s sreem ter našel zmisel svojemu dijakovanju.

Na pomlad je huje pritiskala ulica in vsakovrstna umetnost ali bolj zvodništvo v tisku in podobi, lastna strast, svet z modo in zgledom. Vse to ga je bolj nego kdaj sililo, da se postavi v zrel odnos k življenju, zlasti k ženstvu, da odpravi nered in praznino v sebi. Da bi začel prijateljsko razmerje s posameznim dekletom, se mu je grustilo kot nepoštena reč. Resno je premišljeval, ali bi se vpisal v plesno šolo, kjer bi se navadil okretne in olikane ponaše, pa posebej ženske družbe, toda sovražil je celo senco gizdalina. Slednjič je prišel na čudno misel: Poskusil bo rešiti eno blodnico. Čutil je do posla le-teh bitij tolik stud in gnev, da se mu blodnice niso zdele prav nič nevarne. Svojo dušo bo rešil, ako reši tistih eno.

* * *